

Y O R D A M K İ T A P

Eserin Önceki Basımı:
1978, Konuk Yayınları, İstanbul

YAKIN ÇAĞLAR TARİHİ

N. V. Yeliseyeva

Fransızcadan Çeviren
Özdemir İnce

Yordam Kitap: 72 ✦ **Yakın Çağlar Tarihi** ✦ N. V. Yeliseyeva ✦ ISBN-978-9944-122-69-6
Çeviri: Özdemir İnce ✦ *Kitap Editörü:* Tekin Özertem ✦ *Düzeltilme:* Selin Akgül
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç ✦ *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner
Birinci Basım: Nisan 2009 ✦ *İkinci Basım:* Ekim 2010 ✦ *Üçüncü Basım:* Kasım 2014

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
TEL: 0212 5650122 - 0212 565

YAKIN ÇAĞLAR TARİHİ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM: 1	
17. YÜZYILDA İNGİLTERE'DE BURJUVA DEVRİMİ	9
BÖLÜM: 2	
HİNDİSTAN'IN İNGİLİZLER TARAFINDAN BAĞIMLILAŞTIRILMASI. İNGİLTERE'DE SANAYİ DEVRİMİNİN BAŞLANGICI	26
BÖLÜM: 3	
KUZAY AMERİKA'DA BAĞIMSIZLIK SAVAŞI	33
BÖLÜM: 4	
AVRUPA'DA FEODAL SİSTEM.17. YÜZYILIN ORTASINDAN 18. YÜZYILIN ORTASINA KADAR FRANSA	44
BÖLÜM: 5	
18. YÜZYILDA FRANSA'DA BURJUVA DEVRİMİ (1789-1794)	49
BÖLÜM: 6	
1794'TEN 1815'E KADAR AVRUPA	81
BÖLÜM: 7	
VİYANA KONGRESİ. KUTSAL İTTİFAK. 19. YÜZYILIN 20'Lİ YILLARINDA DEVRİMCİ HAREKETLER	96
BÖLÜM: 8	
1815'TEN 1848'E KADAR FRANSA	100
BÖLÜM: 9	
1815'TEN 1848'E KADAR İNGİLTERE	105
BÖLÜM: 10	
ÜTOPIK SOSYALİZM (SAINT-SIMON, FOURIER, OWEN)	113
BÖLÜM: 11	
BİLİMSEL SOSYALİZMİN DOĞUŞU. 1848'DEN ÖNCE MARX VE ENGELS	118
BÖLÜM: 12	
FRANSA'DA 1848 DEVRİMİ	130
BÖLÜM: 13	
ALMANYA'DA 1848 DEVRİMİ	137
BÖLÜM: 14	
ÇOK ULUSLU AVUSTURYA İMPARATORLUĞUNDA 1848 DEVRİMİ	145
BÖLÜM: 15	
KIRIM SAVAŞI. 1805'TEN 1870'E KADAR İNGİLTERE İLE HİNDİSTAN	152
BÖLÜM: 16	
KUZAY AMERİKA'DA İÇ SAVAŞ	161

BÖLÜM: 17	
17. YÜZYILDAN 19. YÜZYILA KADAR ÇİN	175
BÖLÜM: 18	
İTALYA'NIN BİRLEŞTİRİLMESİ	181
BÖLÜM: 19	
ALMANYA'NIN BİRLEŞTİRİLMESİ	187
BÖLÜM: 20	
KURULUŞUNDAN 1870'E KADAR BİRİNCİ ENTERNASYONAL	193
BÖLÜM: 21	
YAKIN ÇAĞLAR TARİHİNİN İLK DÖNEMİNİN ÖZETİ	200
BÖLÜM: 22	
FRANSA-PRUSYA SAVAŞI. PARIS KOMÜNÜ	208
BÖLÜM: 23	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA ALMANYA	225
BÖLÜM: 24	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA İNGİLTERE	239
BÖLÜM: 25	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA FRANSA	253
BÖLÜM: 26	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA GÜNEY VE BATI SLAVLARI	263
BÖLÜM: 27	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	277
BÖLÜM: 28	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA ÇİN	293
BÖLÜM: 29	
İŞÇİ HAREKETİ VE II. ENTERNASYONAL	302
BÖLÜM: 30	
KAPİTALİZMİN EN YÜKSEK VE SON AŞAMASI EMPERYALİZM	309
BÖLÜM: 31	
19. YÜZYILIN SONUNDA VE 20. YÜZYILIN BAŞINDA ULUSLARARASI İLİŞKİLER	316
BÖLÜM: 32	
1914-1918 BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI	325

17. YÜZYILDA İNGİLTERE'DE BURJUVA DEVRİMİ

1. İngiltere'nin Artan Önemi ve Hollanda'ya Karşı Savaşı. 17. Yüzyılın İlk Yarısında Tarım ve Sanayi

Hollanda ve İngiltere

16. yüzyılda, büyük coğrafi keşiflerin sonunda, en zengin devletler İspanya ile Portekiz idi. Büyük sömürgeler kazanmışlar ve buralardan da büyük miktarlarda altın ele geçirmişlerdi. İspanya ile Portekiz büyük ülkelerdi, kara ordularının korkunç bir gücü vardı; donanmaları ise bütün denizlere egemendi. Bununla birlikte, üstünlükleri uzun süre devam etmedi, bir süre sonra karşılıklarına tehlikeli bir rakip çıktı: Hollanda Cumhuriyeti.

16. yüzyıl burjuva devriminden sonra, Hollanda'nın ekonomik gelişimi kendini hemen hissettirdi. Ticaret alanında dünyanın en önde gelen devleti durumuna geldi ve son derece zengin sömürgeler ele geçirdi.

İmalathane üretimi özellikle Hollanda'da gelişti. Hollanda'nın ince dokumaları ve yünlülere bütün dünyada ün kazanmıştı. Bütün ülkelerde deniz ulaşımı imtiyazını ele geçiren Hollanda, hemen hemen bütün dünya ticaretini denetlemeye başlamıştı. Bu sıralarda, her yerde, "deniz hamalları" adıyla anılıyorlardı. Hollanda'nın üstünlüğü tartışmasız bir biçimde yerleşmiş görünüyordu; ama denizlerdeki bu üstünlüklerini uzun süre koruyamadılar. Bir süre sonra, "deniz hamalları" denizlerdeki bu ayrıcalıklarını "deniz köpekleri" lakabıyla anılan İngiliz korsan-tüccarlarına kaptırdılar.

Savaşlar, korsanlık, zenci köle ticareti, sömürgelerin soyulması İngiliz burjuvazisini iyice zenginleştirmişti.

17. yüzyılın ortalarına doğru İngiltere’de, sanayi, tarım ve ticaret olağanüstü bir gelişim gösterdi. Zengin ve güçlü bir burjuva sınıfı doğdu. Ne var ki bu gelişim, meslek loncaları, İngiltere’nin büyük bir kesimini kapsayan geri kalmış feodal tarım ve krallığın mutlak iktidarı tarafından ayrı ayrı engellenmekteydi.

Sanayi

Krallık tarafından korunan ve feodal yapısı yüzünden sanayinin gelişimine köstek olan meslek loncaları, İngiltere’nin büyük kentlerinde sanayinin ilerlemesini önliyordu. Ülkenin güney ve doğusunda, zanaatlarda ve başta yünlü dokumacılığı olmak üzere imalathane üretiminde (manifaktür) önemli gelişmeler görülüyordu. Manifaktür sözcüğü Latince “manus” (el) ve “factum” (yapılmış, imal edilmiş) sözcüklerinden gelir. **Atölyeler, ücretli işçiler çalıştıran, üretimin daha çok elle yapılması nedeniyle, işlerin makineler tarafından yapıldığı fabrikalardan ayrılan sanayi kuruluşlarıdır.**

Yünlü kumaş imalathaneleri büyük bir işçi kesimini kapsamakta ve bunların büyük bir çoğunluğu da evlerde çalışmaktaydı. Bu sanayinin gelişimi büyük miktarda ham madde gerektirdiğinden, bunun sonucu olarak koyunculuk da gelişmekteydi.

Tarım, Köylüler ve Büyük Toprak Sahipleri

İngiltere’de toprak köleliği, 15. yüzyılda büyük köylü ayaklanmalarının sonucu olarak kaldırılmıştı. Aşağı yukarı angarya da ortadan kalkmış gibiydi. Ülkenin güneydoğusunda, haraç mükellefi köylülerin yanı sıra, yeni bir köylü kesimi oluştu: **Yeoman**’lar adı verilen bağımsız mülk sahipleriydi bunlar. Tarım işçilerini kullanan, komşularına altından kalkamayacakları borçlar vererek onları boyunduruk altına alan büyük köylüler yavaş yavaş bu kesimden çıkmaya başladı. Yoksul köylüler, bu zengin **Yeoman**’ların “kuş tüyü yataklar” da yattıklarını, “bir ellerinin yağda, bir ellerinin balda” olduğunu söylüyordu.

O dönemde, ülkenin güneyinde, mülk sahiplerinin toprakları üzerinde acınacak bir hayat süren, ev yerine korkunç izbe ve kulübelerde yaşayan son derece yoksul köylüler vardı. Bu köylülere, yaşadıkları barınakların “cottage” (kulübe) İngilizce adından esinlenerek “cottager” (kulübeli) (rençper) adı verilmişti.

“Cottage” adı verilen konutlar, yontulmamış taşlardan ve çoğunlukla kerpiçten yapılıyordu. Çatıları kamışlar ve otlarla örtülüydü. Bacaları yoktu. Ocak dumanları, damlara açılan bir delikten dışarı çıkıyordu, içerde göz gözü görmüyordu. Yatak yerine, ota doldurulmuş çuvallar kullanılıyordu. Evcil hayvanlar da (bir çift koyun, küçük bir domuz) ev halkıyla birlikte yaşıyordu. Yoksul “rençperler” genellikle toprak sahiplerinin ya da zengin “yeoman”ların yanında tarım işçisi olarak çalışmaktaydılar.

İngiltere’nin güneydoğusunda, büyük toprak sahiplerinin çoğu gündelikçi işçi (çoğunlukla cottager’lar) tutuyor ve bu ücretli el emeğini kullanarak topraklarını işliyorlardı. Büyük feodal beylerden daha girişken olan bu mülk sahipleri, toprağın işlenmesini günden güne mükemmelleştiriyorlar ve hızla çoğalan kentlerin pazarlarında, büyük ölçüde tahıl ve hayvan satıyorlardı. Toprakları, feodal beylerin köylüler tarafından işlenen topraklarından daha çok ürün veriyordu. “Yeni Soylular” adı verilen bu mülk sahiplerinin hemen hemen hepsi ticaretle uğraşüyor ve imalathaneler kuruyorlardı. Beylerden daha çok burjuvaziye bağlıydılar. İngiltere’nin kuzey ve batısındaki genellikle geri kalmış bölgelerde yerleşmiş bulunan feodal beyler hayvancılıkla uğraşıyor ve hâlâ eski tarım yöntemlerini uyguluyorlardı. Birbirinden ayrı, dağınık topraklarda değişik ekimlerin nöbetleşe yapılması yöntemi bu. Köylüler hep birden ekin ekmek ve hasat kaldırmak zorundaydılar. Çünkü hasattan sonra, bu tarımsal topraklarda sürüler otluyordu. Yeni tarım yöntemlerinin uygulanması böylece engellenmiş oluyordu.

Kuzeydoğu İngiltere’nin geri kalmış bölgelerinde, köylüler, efendilerine vergi ya da kira ödemelerinin yanı sıra, onlardan izin almaksızın ne topraklarını satabiliyorlar, ne de miras bırakabiliyorlardı. Efendilerinin iznini ise ancak büyük bir para karşılığında elde edebiliyorlardı.

Büyük toprak sahiplerinin dağınık topraklarını, aradaki küçük tarlaları ele geçirerek birleştirme eğiliminin yaygınlaşması, köyleri gittikçe yoksulluğa boğuyordu. Topraklarından atılan köylüler serserileşiyor, bir lokma ekmek peşinde oradan oraya dolaşıp duruyorlardı. Yasalar, serserileri çok sert bir şekilde cezalandırmaktaydı: Bunların eti kızgın demirle dağlanıyor, derileri yarılınca kadar kırbaçlanıyorlardı.

Amansız bir yoksulluğa mahkûm bırakılan köylüler, dağınık büyük toprakların birleştirilmesine karşı başkaldırıp isyan ettiler. Özellikle 1640’tan itibaren köylü hareketi yaygınlaştı ve daha sonraki yıllarda gelişip önem kazandı.

Kuzey ve batının geri kalmış bölgelerinde, haraç veren köylüler, feodal beylere ödedikleri vergilerden kurtulmak istiyorlardı. “Cottager”lar

ise toprak edinmek umudundaydılar. Küçük toprak sahipleri yeoman'lara gelince, her şeyden önce vergileri indirmek, kırsal bölgelerde kamu ve adliye işlerini yürüten ve kolluk kuvvetlerini bizzat yöneten büyük toprak sahiplerinin keyfi eylemlerine bir son vermek istiyorlardı.

Kapitalizmin ekonomik gelişimi, kralın keyfi yönetimiyle engellenmekteydi. Geri kalmış bölgelerin feodal beyleri ve krallığa bağlı kilise tarafından desteklenen İngiliz kralları, atölye sahiplerine, tüccarlara, yeni soylulara haksız vergiler yüklüyorlar ve halk yığınlarını merhametsizce eziyorlardı.

2. İngiltere'deki Devrim Tohumları

Stuart'ların Zorba Saltanatı

1603 yılında, Tudor hanedanı sona erince, yakın akrabaları İskoçya Kralı Jack Stuart İngiltere tahtına çıktı. Feodal beyler tarafından desteklendiği için parlamentoya hiç önem vermiyordu. Kimseye danışmadan yeni vergiler koyuyordu. 1625 yılında, yerine tahta geçen I. Charles onun örneğini izledi.

Saray görevlileri, zengin kentlileri ve soyluları krala "hediye" ya da "gönüllü vergi" vermeye zorluyorlar, vermeyenleri ise hapishaneye gönderiyorlardı. Kral, sabun, şarap, kömür ve demirin üretim ve satışlarında kendisine inhisari imtiyaz (tekelleşme) hakkı tanıdı. Daha sonra da bu haklarını zengin tüccarlara devretti. Bu tekeller, özellikle burjuva sınıfında büyük bir hoşnutsuzluğa sebep oldu.

Anglikan kilisesi I. Charles döneminde büyük bir güç kazandı; zaten bu kilisenin başı da kralın kendisiydi. Kilisenin geniş toprakları vardı ve köylülerin sırtına ağır yükümlülükler yüklemekteydi: Toprak kirası ve aşar (toprak vergisi).

Bu vergiler yaygın bir kızgınlığa sebep oluyordu. Anglikan kilisesine karşı yapılan her gösteri şiddetle bastırılıyordu.

Krallık yetkililerinin, Anglikan kilisesinin düşmanlarına karşı zalimce tutumlarının başlıca örneği, Doktor Bastwick ve arkadaşı Lilburne olayında görülür.

Doktor Bastwick, Anglikan kilisesi ve onun rahipleri aleyhine kitaplar yayınladığı için, krallık adliyesi tarafından hapse atılmıştı. Doktor Bastwick, kitaplarında, din adamlarını "şeytanın ortakları, kötü adamlar" olarak nitelendiriyordu. Yapılan duruşmanın sonunda, halkın huzurun-

da, uzun bir bıçakla iki kulağını kesti cellat; sonra kızgın demirle yüzünü dağladı. Mahkeme, ayrıca Doktor Bastwick’i beş bin İngiliz lirası para cezasına çarptırdı ve ömür boyu hapse mahkûm etti.

Lilburne onu görmek için hücrelerine geldi. Küçük bir toprak sahibinin oğlu olan Lilburne, Londralı bir dokumacının yanında çıraklık yapmaktaydı. Bastwick’in ricası üzerine Hollanda’ya gitti ve doktorun hapishanede yazdığı eserini orada yayınlattı. Bunun sonucu olarak Lilburne 500 İngiliz lirası ödemeye mahkûm edildi. Hapishaneden parlamento binasına kadar uzanan yol boyunca kırbaçlandı; parlamentoda, boynunda ağaçtan ağır bir laleyle teşhir direğine bağlandı. Bu işkencelerin tümüne cesaretle karşı koydu; kralın ve kilisesinin despotizmini kınayarak halka seslenmeye devam etti.

Ağzını kapattılar. Bunun üzerine, cebinden halka seslenen bildirimler çıkarıp kalabalığa attı. Uğradığı ceza biçimi, Lilburne’un manevi gücünü kırmayı başaramadı. Krala ve taraftarlarına karşı, oy hakkının genişletilmesini isteyen ateşli bir kitap yayınladı. Bu kez, onu zincire vurup müebbet hapse mahkûm ettiler. Hücrede iki yıldan fazla kaldı ve özgürlüğüne ancak devrimin başlarında kavuştu. Mutlakiyet rejiminin sayısız kurbanlarından sadece birisidir Lilburne.

I. Charles meclisi dağıttı ve on bir yıl boyunca toplantıya çağırmadı. Mutlak iktidarı tekrar kurmak için yaptığı girişimler, burjuva ve yeni soylu sınıflarında öfkeyle karşılandı; ama krallık iktidarına karşı halk yığınlarının bağrında biriken öfke ve kin giderek kesin kararlılığa dönüştüyordu.

İngiliz Devriminin Kaynakları

Feodal beylerin zulmü, İngiltere’nin kuzey ve batısında tarımın ilerlemesini önliyordu. Kral, çağını doldurmuş bu büyük toprak sahiplerini olduğu kadar, bütün yeni fikir ve eğilimleri boğan kiliseyi destekliyordu. Tekeller ve meslek loncaları yöntemi, sanayinin gelişmesini engelliyordu. Meclis artık toplantıya çağırılmıyordu ve burjuva sınıfının hiçbir siyasi hakkı yoktu. Atölye sanayisinin gelişimini sürdürmesi ve toprağın verimini artıracak yeni tarım yöntemlerinin uygulanması, bir devrim yapılmaksızın, mutlak monarşi yıkılmaksızın, saltanatın başlıca destekçileri olan feodal soylu sınıf ve Anglikan kilisesi bertaraf edilmeksizin olanaksızdı.

İngiltere’de Burjuva Devriminin Başlıca Evreleri

İngiliz devriminin tarihi üç döneme ayrılabilir: Birinci dönem, devrimin hazırlanması dönemi, meclisin toplantıya çağrıldığı 1640 yılından iç savaşın başladığı 1642’ye kadar uzanır. İkinci dönem, sınıf mücadelesinin doruk noktası olan ve 1642’den 1649’a kadar süren iç savaşı kapsar. Cumhuriyetin ilanı ve kralın halk önünde idamıyla son bulur. 1649–1658 arasındaki yılları içine alan üçüncü ve son dönem, cumhuriyet ve **protectorat** (burjuvazinin askeri diktatoryası) evresini kapsar. Bunu günümüz İngiltere’sinde de devam eden krallık rejiminin yeniden kurulması izler.

İngiliz burjuva devrimi, yeni soylular sınıfıyla ittifak halindeki burjuvazinin, feodal soylu sınıfa ve krallığın mutlak iktidarına karşı başlamış olan halk ayaklanmasının başına geçip iktidarı almasıdır. Burjuvazi, kralı tahttan indirdikten ve feodal beyleri yendikten sonra iktidarı ele geçirdi ve ticaretin, sanayinin ve kapitalist tarımın hızla gelişmesi için gerekli şartları kendisine oluştururken, halkın üzerindeki baskı ve sömürsünü iyice pekiştirdi.

Devrim Öncesi (1640–1642)

Kralın 1640 yılı sonralarına doğru topladığı İngiliz parlamentosu neredeyse tamamen yeni soylular sınıfının temsilcilerinden oluşmuştu. Bu meclis, I. Charles’a, İskoçya’da başlamış olan isyanı bastırmak için gerekli olan parayı vermediği gibi, kralın niyetlerine şiddetle karşı çıktı. 12 yıl süren bu meclis “Uzun Parlamento” adını aldı. Bu meclis, kralın keyfi yönetiminin gayretkeş bakanı Strafford’un tutuklanması ve mahkeme huzuruna çıkartılmasında ısrarcı oldu. Londra’nın halk yığınları bu haklı isteği destekledi. 1640 yılında, büyük bir çırak, zanaatkâr ve işçi kalabalığı içeri girmekle tehdit ederek, krallık sarayını kuşattı. Londra sokaklarında, krallık birlikleriyle, halk kalabalığı arasında silahlı çatışma çıktı. Bunun üzerine kral, gözde adamını feda etti. Lord Strafford adaletin huzuruna çıktı ve idam edildi.

Londra halkının kaynaşma ve coşkunluğu kırsal bölge sakinlerine de sıçradı. Köylüler toprak kiralalarını vermeyi reddediyor, beylere ait ormanlarda ağaç kesiyor ve lordların parklarında avlanıyorlardı. Bazı bölgelerde, silahlı köylüler bey konaklarını talan ediyor, yıkıyorlardı. Yeni soylular sınıfı, bu durum karşısında korkuya kapıldı ve Avam Kamarası, köylü hareketinin ezilmesi için emir verdi. Avam Kamarası, krala da karşı çıkarak, Meclisin üç yıl içinde toplanmaması durumunda, kralın izni olmaksızın toplanma hakkına sahip olduğunu belirten bir kanun yayınladı. Aynı zamanda, kral tarafından verilmiş olan tüm tekelleri iptal etti.

“Uzun Parlamento” kralı Őu Şartları kabule zorladı: Birincisi, ÷lkede egemen olan kilise, artık krala değil parlamentoya bağlı olacaktı; ikincisi, bakanlar, görüŐ ayrılığı olduğu zaman, kendilerini görevden alma hakkına sahip olacak parlamentoya eylemleri hakkında hesap vereceklerdi.

Bunun üzerine, I. Charles parlamentoyu yola getirmek gerektiğine karar verdi. İktidarına karşı gelenleri kıŐkırtanları tutuklamak amacıyla, bir sürü silahlı adamıyla birlikte Avam Kamarası’na gitti. Bazı milletvekillerinin tutuklanmasını emreden kral fermanı okunduktan sonra, bu kiŐilerin mecliste bulunmadıkları gör÷ldü. I. Charles’ın deyimine göre, “kuŐlar uçmuŐ”tu. “KuŐlar”, City’e, yani baŐkentin ticaret hayatının toplandığı mahallesine sığınmiŐlardı: Depolar, tecimevleri ve bakanlar hep bu mahalledeydi. Zanaatkârlar ve gemi tayfaları milletvekillerinin savunmasını üstlerine almıŐlardı. Beş bin köylü ve küçük toprak sahibi, parlamentonun krala karşı verdiği mücadeleyi desteklemek üzere silahlanıp Londra yakınlarında toplandılar. İsyancıların Őapkalarına parlamentonun politik haklarını destekleyen bildirimler ięnelenmiŐti. Böylece, kentlerin halk yığınları değil, kırsal bölge insanları da politik mücadeleye katılmıŐ ve devrimci doğrultuda yer almıŐtı. Yanlarında silahlı koruyucularıyla birlikte, beş milletvekili merasimle parlamentoya döndüler. Tüccarlar ve zanaatkârlardan oluşan Londra milisi Avam Kamarası’nın savunmasını üstüne aldı. Nihayet, parlamento, bakanları bizzat atama, kara ve deniz ordularını denetleme ve hükümetin iç ve dıŐ politikasını yönetme yetkisini ilan etti.

BaŐkentin artık kendisini dinlemediğini gören kral, yanına taraftarlarını alarak Kuzey İngiltere’ye gitti. Yerel aristokrasinin ve bu geri kalmış bölgenin feodal beylerinin yardımıyla yeni bir ordu kurdu.

3. Halk Yığınlarının ve Parlamentonun Krala Karşı Mücadelesi. İç Savaşın Başlangıcı

İç Savaş (1642–1649)

1642 yılının Ağustos ayında kral, parlamentoya savaş açtı. Ülkenin geri kalmış bölgeleri olan kuzeyin ve batının ve Galler ÷lkesinin feodal beyleri tarafından destekleniyordu. Kralın taraftarlarına “süvariler” adı takılmıŐtı.¹ Göz alıcı, parlak giysileri vardı, saçları soylularınki gibi uzun ve bukleliydi.

1 Bir kelime oyunuyla kraldan yana olanlar yeriliyordu: onlar hakkında “Chevalier-soylu kiŐi” denecek yerde “Cavalier-süvari” deniliveriyordu (Yayıncının notu).

Krala karşı savaşmak için Parlamento, İngiltere'nin Londra ve öteki büyük kentlerinin bulunduğu güneydoğu'nun gelişmiş bölgelerinin halkından oluşan bir ordu kurdu. Yeni soylu sınıfı ve burjuvazi –atölye sahipleri ve tüccarlar–, krala karşı ayaklanmanın başına geçti. Gemilerdeki kralcı subayları attıktan sonra tayfalar da parlamentonun ordu-suna katıldılar. Orduya, büyük bir köylü ve zanaatkâr kitlesi de yardım ediyordu.

Parlamento ordusu savaşçıların giyimleri basitti, bukleli uzun saçları yoktu, bu yüzden onlara “yuvarlak kafalar” adı takıldı.

Kral taraftarlarının çoğunluğu, kralın başında bulunduğu Anglikan Kilisesi'ne bağlıydı. Buna karşılık, parlamento ordusu, Anglikan olsun, Katolik olsun, her iki kilisenin de amansız düşmanları olan püritenlerden oluşuyordu. İngiliz Protestan mezhebinin üyesi olan Püritenler, basit ve arınmış bir kilise taraflısıydılar. “Püriten” lakapları, Latince katkısız ve arınmış anlamında olan “purus” sözcüğünden gelir.

Cromwell ve “Yeni Model Ordu”su

Savaşın başında, daha iyi yetiştirilmiş olan kralcı birlikler, parlamento ordusunun aceleyle toplanmış “yuvarlak kafalar”ını bozguna uğrattılar; ama zengin köylü (yeoman), küçük çiftçi, zanaatkâr ve işçilerin oluşturduğu birlikler “yuvarlak kafalar”ın yardımına koşunca durum değişti.

Bu birliklerin başında, Avam Kamarası üyesi, yeni soylular sınıfından, orta halli bir mülk sahibi olan Olivier Cromwell vardı.

Devrimin başlarında, Avam Kamarası'nda bir milletvekili, krala ve kiliseye büyük bir atılganlıkla ve azimle karşı çıkışı ve olağanüstü inandırma gücüyle dikkatleri üzerinde toplamıştı. Cromwell'di bu milletvekili. Uzun boylu, sağlam yapılıydı; yüzü kırmızı ve dolgundu; çelik grisi gözleri, kestane rengi saçları, güçlü ve keskin bir sesi vardı. Cromwell, parlamentonun dikkatini çekmekte büyük bir ustaydı, bu işi herkesten daha iyi biliyordu. Bir köy terzisinin diktiği çok basit elbiseler giyiyor ve kaba bezden yapılmış beyaz bir yaka takıyordu.

Krala karşı savaş başladığı zaman Cromwell yüzbaşı rütbesiyle parlamento ordusuna katıldı. Birliğin süvarileri, savaşkanlıkları ve cesaretleri yüzünden “çelik bilekliler” adıyla anılmaya başladılar. Haklılıklarına inanmıştı; kralın keyfi yönetimine karşı, krallığın ve feodal beylerin en güçlü silahı olan kiliseye karşı sonuna kadar savaşmaya kararlıydılar.

Cromwell'in birliğinde sıkı bir disiplin hüküm sürüyordu. Görev başında uyuyan bir nöbetçiye rastlandı mı, olduğu yerde kurşuna dizili-